

SUOMEN JA UNKARIN SUHTEET KUVA- JA RAKENNUSTAITEEN ALALLA

Éva Gerevich-Kopteff

Seuraavassa yhteenvedossa kerron kuva- ja rakennustaiteen alan suhteista vuoden 1983 jälkeen, sillä 'Ystävät, sukulaiset' -kirjassa Akos Koczogh, Elemér Nagy ja Aimo Reitala käsittelivät jo tyhjentävästi aiempia yhteyksiä. Aloittaisin eräästä merkittävästä näyttelystä, joka järjestettiin tosin jo 1981, johon kuitenkin jostakin syystä ei kiinnitetty huomiota, vaikka se on hyvä esimerkki siitä, miten ja minkälaisia kanavia pitkin nämä erikoisalojen yhteydet syntyvät ja kehittyvät.

Kysymyksessä on Imre Makoveczin ja hänen koulukuntansa töiden näyttely rakennustaiteen museossa. Eräät suomalaiset arkkitehdit, erikoisesti Markku Komonen, olivat kiinnostuneita Makoveczin piirtämistä rakennuksista ja hänen ajatuksistaan, niinpä he omasta aloitteestaan pystyttivät tämän näyttelyn. Innostus heräsi ja vähän ajan kuluttua Imre Makovecz kutsuttiin Suomeen luennoimaan. Hänen töitään esitteleviä kirjoituksia on ilmestynyt Arkkitehti-lehdessä, kirjoittajina Markku Komonen ja Reima Pietilä. Ja lisää on odotettavissa.

Mutta palataan aikajärjestykseen: seuraava näyttely oli Unkarin valokuvausta vuosina 1840-1981 esittelevä katselmus Helsingissä ja Lappeenrannassa 1983. Valokuvaustaidehan on noussut jo muiden, perinteisten kuvataiteen muotojen tasolle. Jotkut unkarilaiset kuvataiteilijat osallistuvatkin valokuvanäyttelyihin. Valokuvauksesta saattaa tulla tärkeä osa kuvataiteita. Taiteenlajien rajat ovat muutenkin jo siinä määrin hämärtyneet, että joskus niitä ei enää erota. - Vain pari vuotta myöhemmin huomattiin muuallakin palkitun László Törökin valokuvat, joiden surrealismin herätti huomiota.

Tässä kohtaa on mainittava, että kuvataiteiden alalla vaihto tapahtuu vaihtamalla näyttelyjä Suomen ja Unkarin välillä. Kirjallisuutta edustavat ennen muuta näyttelyluettelot ja esitteet. Ne ovat yleensä hyvin korkeatasoisia ja antavat perusteellisen kuvan näyttelyyn osallistuvista taiteilijoista, Unkarin kuvataiteesta ja tietystä aikakaudesta, siis vaikkapa Unkarin kulttuurihistoriasta. Ei sovi myöskään unohtaa lehdistössä ilmestyneitä arvosteluja ja niiden mahdollisuutta välittää tietoa suurelle yleisölle.

Seuraavana vuonna 1984 oli Unkarin vuoro pystyttää kulttuurivaihdon työsuunnitelman mukaisesti 'Suomi rakentaa' -näyttely, joka oli suomalaiselle yleisölle jo ennestään tuttu.

1985 oli merkkivuosi Unkarissa, mikä näkyi myös unkarilaisten näyttelyjen runsautena Suomessa. Ensimmäisenä on mainittava 'Unkarin maalaustaiteen 40 vuotta 1945 - 85' -näyttely Unkarin vapautumisen 40-vuotisjuhlien yhteydessä, joka oli esillä Helsingissä ja Salossa. Lisäksi Suomea kiersi unkarilaista nykygrafiikkaa esittelevä kokoelma, joka on tulossa näytteille myös Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksessa. Näiden lisäksi Helsingissä esiteltiin valokuvien unkarilaisten koulujen ympäristökasvatusta.

Tässä yhteydessä on mainittava kulttuurikeskuksen järjestämä näyttelytoiminta. Se antaa vaihtuvilla, yhden taiteilijan töitä esittelevillä näyttelyillä lisäväriä Unkarin kuvataiteelle Suomessa. Näin myös juuri parhaillaan esillä olevat tekstiilitaiteilija Margit Szilvitzkyn värikkäät työt todistavat taidelajien rajojen hämärtymisestä.

Pääkaupungin ulkopuolella on vuonna 1986 ainakin seuraavia näyttelyitä: kymmenen unkarilaista taiteilijaa esittäytyy Tampereella, Egerin akvarellibiennalen kuvia on näytteillä parhaillaan Porin taidemuseossa, kummatkin henkilökohtaisten ystävien ja ystävyyskaupunkien järjestämiä.

Vuonna 1987 on taas Unkarin vuoro, nimittäin Eliel Saarisen elämää käsittelevä näyttely on matkalla Budapestin taideteollisuusmuseoon.

Näitä kulttuurivaihtosopimukseen tai ystävyyskaupunkisuhteisiin perustuvia näyttelyitä hyvin täydentää lähitulevaisuudessa ilmestyvä Taide -lehden teemanumero, joka käsittelee Unkarin kuva- ja rakennustaidetta. Myös tämän erityisnumeron taustalla on oma-aloitteisuus. Kaikki alkoi 1981 Amos Andersonin museossa järjestetystä 'Aktivistit ja Ryhmä 8' -näyttelystä. Se herätti suomalaisten taiteilijoiden ja toimittajien - erityisesti Jaakko Lintisen ja Carolus Enckellin - mielenkiinnon siinä määrin, että he lähtivät käymään Unkarissa tutustuakseen sikääläiseen taide-elämään ja kerätäkseen aineistoa teemanumeroonsa.

Olemmekin tulleet pienen puheenvuoroni yhteen avainsanaan: henkilökohtaisiin suhteisiin. Suomen ja Unkarin väliset suhteethan ilmenevät kolmella tasolla: valtioiden, ystävyyskaupunkien ja yksityisten henkilöiden välisinä suhteina - viimeksi mainittujen varassa ovat edellisetkin olleet jossakin vaiheessa. Näin myös Dimensio-ryhmän tapauksessa. Aikaisempien yhteyksien varassa Dimensio kutsui Budapestin taidehallin (Műcsarnok) johtajan, Katalin Nérayn, näyttelynsä avajaisiin Suomeen. Täällä hän tutustui myös Taidehallin 'Kuuntelua' -näyttelyyn, ja niin hän päätti kutsua Dimension ja kyseisen näyttelyn Budapestiin vuonna 1988 järjestääkseen suomalaisen nykyaiteen suursatselmuksen.

Virallisia suhteita hoidetaan molempien maiden taiteilijaseurojen välisellä sopimuksella, joka käsittää taiteilijoiden, toimittajien, näyttelyjen ja tiedonvaihtoa, joskin siinä taideteollisuus kärsii jonkin verran, sillä taiteilijaseurat ovat eri ta-

valla järjestäytyneet Suomessa ja Unkarissa.

Ystävyyskaupunkien osuus taide-elämässä Suomen ja Unkarin välillä on merkittävä. Erityisesti ovat tähän asti ansioituneet Pori ja Eger, Lahti ja Pécs, Espoo ja Esztergom, vaikka toki myös muilla kaupungeilla on ollut vaihtoa.

Tiedonkulussa on välillä vaikeuksia, joskus suuriakin. Kuva-, rakennus- ja valokuvataiteen alan artikkeleita kerätään ja arkistoidaan vain sattumanvaraisesti alan julkaisuista. Olisi tärkeätä koordinoida nykyistä paremmin virallisia valtakunnallisia ja kuntien, samoin kuin yksityistenkin yhteyksiä. Olisi hyvä liittää tällaiseen tulevaan koordinointiin myös Unkaria koskevien eri alojen kirjoitusten kokoaminen yhteistyössä eri yliopistojen taidehistorian laitosten kanssa, mikä voisi tarjota tehtäviä ja haasteita alan opiskelijoille. Tämäkin osoittaa uuden yliopistolaisen laitoksen, hungarologian keskuksen tarpeen.

SEMINAARIN OSALLISTUJAT

Alho Alhoniemi, Turun yliopisto
 Monika Arndt-Tuominen, Yleisradio
 Raija Aromaa, Porin kaupunginkirjasto
 Robert Austerlitz, Helsingin yliopisto
 Márta Csepregi, Helsingin yliopisto
 Marjatta Donner, Helsinki
 Ilkka Firon, Helsinki
 Tamás Gáti, Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskus
 Éva Gerevich-Kopteff, Helsingin yliopisto
 Árpád Hargita, Unkarin suurlähetystö
 Matti Hosia, Korkeakouluneuvosto
 Juhani Huotari, Unkarin suurlähetystö
 Olga Huotari, Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskus
 Tauno Huotari, Suomi-Unkari Seura
 Marjaana Karjalainen, Porin kaupunginkirjasto, Unkarilaisen kirjallisuuden keskus
 Petri Kaukonen, Työvoimaministeriö
 Väinö Kaukonen, Suomi-Unkari Seura
 Urpo Kivikari, Turun yliopisto
 Aarne Kopisto, Museovirasto
 Mikko Korhonen, Helsingin yliopisto
 Sirkka Koskinen, Suomi-Unkari Seura
 Katalin Kulcsár, Magyar Rádió, Budapest
 Jaakko Linnankivi, Kouluhallitus
 Gizella Labádi-Bertényiné, Turun yliopisto
 Aarne Laurila, Kansanvalistuseura
 Ildikó Lehtinen, Museovirasto
 Csaba Lovró, Unkarin suurlähetystö
 Ildikó Márkus, Unkarin suurlähetystö
 Marjatta Manni-Hämäläinen, Suomi-Unkari Seura
 Judit Mäkinen, Lohjan aluesairaala
 Jaana Nykänen, Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskus
 Heikki Paunonen, Tampereen yliopisto
 Jack Rueter, Helsingin yliopisto
 Veronica Stolte-Heiskanen, Jyväskylän yliopisto
 István Szathmári, Helsingin yliopisto
 Csaba Szilvay, Itä-Helsingin musiikkiopisto
 Ágnes Szoboszlai-Kornyáné, Jyväskylän yliopisto
 Amália Szűke Benedekné, Helsinki
 Viljo Tervonen, Helsinki
 Juha Tynkkynen, Radio City
 Mária Uliczki-Peltola, Tampereen yliopisto
 Olli Vehviläinen, Tampereen yliopisto
 Asko Viikuna, Jyväskylän yliopisto
 Eszter Vuojala, Oulun yliopisto
 Irene Wichmann, Helsingin yliopisto
 Pertti Virtaranta, Helsingin yliopisto

Castrenianumin toimitteita

1. Erkki Itkonen, Terho Itkonen, Mikko Korhonen, Pekka Sammallahti: Lapin murteiden fonologiaa. 1971.
2. Pekka Sammallahti: Material from Forest Nenets. Grammatical Sketch, Two Short Texts, Vocabulary. 1974.
3. Pertti Virtaranta: Vienalaisia lastenlauluja. 1973.
4. Mikko Korhonen, Jouni Mosnikoff, Pekka Sammallahti: Koltansaamen opas. 1973.
5. Seppo Suhonen: Liivin kielen näytteitä. 1975.
6. Viljo Nissilälle 21. 8. 1973.
7. Lauri Posti ja Terho Itkonen (toim.): FU-transkription yksinkertaistaminen. 1973.
8. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen, Kurt Zilliacus: Nimistöntutkimuksen terminologia, Terminologin inom namnforskningen. 1974.
9. Seppo Suhonen: Lähisukukielten muoto-oppia ja lainasuhteita. 1974.
10. Eila Hämäläinen ja Kaisu Juusela (toim.): Castrenianum. 1975.
11. Eila Hämäläinen und Kaisu Juusela (red.): Castrenianum. 1975.
12. Vienan runonlaulajia ja tietäjiä. Aatu Kurosen (1907), Petri Lesosen (1908) ja Iivo Marttisen (1908) muistiinpanot. Julk. Helmi Virtaranta. 1975.
13. Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26.—27. 3. 1974. 1975.
14. Pekka Sammallahti: Sodankylän saamelaisten entistä elämää Elsa-Marja Aikion kertomana. 1975.
15. Pertti Virtaranta: Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. 1976.
16. Fennistiikan opinnäytteitä 1886—1975. 1977.
17. Juha Janhunen: Samojedischer Wortschatz. Gemeinsamojedische Etymologien. 1977.
18. Pertti Virtaranta: Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia. 1978.
19. Kaisu Juusela ja Heikki Paunonen (toim.): Murrenäytteitä sadan vuoden takaa. 1978.
20. Ilmari Vesterinen: Pääpainollisen tavun jälkeisen soinnillisen dentaalispirantin edustus Tuuloksen murteessa. 1980.
21. Tamás Márk ja Pirkko Suihkonen (toim.): Folia Hungarica 1. 1981.
22. Jarmo Elomaa (toim.): Inkerin bibliografia. 1981.
23. Kasvumaa. Eeva Niinivaaran kirjoituksia vuosilta 1923—1981. 1981.
24. Viljo Tervonen ja Irene Wichmann (toim.): Suomalais-unkarilaisten kulttuurisuhteiden bibliografia vuoteen 1981. 1982.
25. Mikko Korhonen ja Pertti Virtaranta (toim.): Ulkomaanlehtorit Unkarissa 17.—22. 5. 1982. 1983.
26. Fennistiikan opinnäytteitä II. 1984.
27. Lauri Kettunen: Vatjan kielen Mahun murteen sanasto. 1986.
28. Ilkka Firon ja Mikko Korhonen (toim.): Folia Hungarica 2. Unkaria Suomessa. 1987.

Jakelu: Suomalais-ugrilainen Seura
Snellmaninkatu 9—11, 00170 Helsinki